

Motion till riksdagen

1989/90:Jo25

av Lars Ernestam m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1989/90:90 om forskning

1. Inledning

Miljöfrågorna har under de senaste decennierna kommit att betraktas som alltmer centrala för vår gemensamma framtid och för världsekonomins långsiktiga utveckling. Forskning om miljöproblem och hot mot livsbetingelser för människor, djur och växter blir naturligtvis synnerligen betydelsefulla i ett sådant perspektiv.

Kunskap och nytt vetande förbättrar mänsklighetens möjligheter att hålla med fysiska och biologiska naturresurser och förbättrar vår förmåga att bota och förebygga miljöskador. Folkpartiet delar mot den bakgrunden regeringens uppfattning att miljöforskningen bör prioriteras. I den här motionen tar vi upp några viktiga problem som regeringen ej berört i propositionen. Våra förslag är sammanfattningsvis följande:

- Forskning om biologisk mångfald måste ges högre prioritet och ökad medelstilleddning.
- Insatserna för forskning om vattendrag måste öka under treårsperioden.
- Den miljötekniska forskningen vid miljösektionen i Göteborg och bullerforskningen måste utökas.

2. Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen att grundläggande och tillämpad miljöforskning skall förstärkas med 133 milj. kr. under treårsperioden. Miljöfrågorna ses som centrala i all forskning och miljöforskningen skall skapa underlag för en fortsatt bärkraftig utveckling i Sverige.

I propositionen påpekas att den lokala yttre miljön har förbättrats avsevärt under de senaste decennierna genom utsläppsminskningar. Forskningen har på ett betydelsefullt sätt bidragit till detta.

Kunskapen om regionala miljöproblem som försurning och skador på kusthaven har vidgats under 1970- och 1980-talen, men ytterligare forskning är nödvändig och bör prioriteras högt. Forskning rörande globala miljöproblem motiveras av rapporter om ozonskiktets uttunnning och befarade klimattförändringar på grund av växthuseffekten. Regeringen anser att Sverige bör delta i forskningen för att ge egna bidrag, få tillgång till ny kunskap och höja beredskapen.

Propositionen understryker betydelsen av att stödet till den grundläggande miljöforskningen förstärks. Miljöforskningen skall inriktas mot att underlätta en omställning till ett miljövänligt jord- och skogsbruk och ett avfallssnålt samhälle samt att finna miljövänliga transport- och energilösningar.

Konsekvenser för miljön måste beaktas av alla samhällssektorer. Sektorsforskningsorganen har härvid ett särskilt ansvar. Regeringen anser att statens naturvårdsverk även i fortsättningen bör ha det övergripande ansvaret för miljöforskningen.

3. Miljöforskningen

Inriktningen på regeringens förslag till miljöforskning tycks huvudsakligen vara att angripa problem relaterade till utsläpp av föroreningar och gifter. Folkpartiet är mycket kritiskt till denna ensidiga syn på miljöproblematiken. Utan att undervärdera betydelsen av förorenande utsläpp vill vi ändå hävda att ett av de mest akuta miljöhoten i dag är det allt snabbare utdöendet av växt- och djurarter. Denna minskning av den biologiska mångfalden är ofta en konsekvens av människans markanvändning. En omfattande omvandling av landskapet och förstöring av naturliga biotoper pågår i synnerhet i tropikerna, men exempel på detta finns också i Sverige. Mot bakgrund av att initierade bedömningar gör gällande att mellan en fjärdedel och hälften av jordens växt- och djurarter kan ha utrotats inom 50 år är det anmärkningsvärt att regeringen inte har berört frågan.

Regeringen föreslår i propositionen en ökad satsning på forskning om avfallsfrågor. Folkpartiet har i år – liksom tidigare – föreslagit ett särskilt anslag till naturvårdsverket på 40 milj. kr. för utveckling av ny miljöskyddsteknik bl.a. i syfte att utveckla ny teknik på avfallsområdet. Vi välkomnar därför att regeringen nu åtminstone delvis går oss till mötes. Mot den bakgrunden har vi kunnat bereda ekonomiskt utrymme för de satsningar som här föreslås.

3.1. Naturvårdsbiologisk forskning

Naturvårdsbiologisk forskning relaterad till biologisk mångfald och genetisk variation bedrivs i dag främst som grundläggande populationsbiologisk forskning med stöd från forskningsråd och statens naturvårdsverk. Frageställningarna är generella och berör ekologiska och genetiska problem förknippade med biotopfragmentering, minskande populationsstorlekar och ökande isolering mellan delpopulationer. Beroende av den aktuella frågeställningen kan landorganismer såväl som vattenlevande växter och djur vara lämpliga studieobjekt.

Folkpartiet anser att naturvårdsbiologisk forskning skall prioriteras högre och ytterligare medel måste tillföras området. Mot bakgrund av detta föreslår vi att statens naturvårdsverk under anslaget B 4. Miljöforskning för budgetåret 1990/91 tillförs 5 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Beträffande forskning om hushållning med naturresurser och areella näringar märks regeringens bristande medvetenhet om utdöendeproblematiken påtagligt. I propositionen föreslås utökade resurser till forskning både i

Sverige och i u-länder om försurning, erosion och ökenutbredning. Eftersom utdöendeproblemen är mest accentuerade i tropiska länder och flora- och faunavård inte är mindre betydelsefull för en bärkraftig utveckling i tredje världen än hos oss, föreslår folkpartiet att riksdagen till regeringen uttalar naturvårdsforskningens betydelse i den biståndsmotiverade forskningen.

3.2. Forskning om vattendrag

Forskning om vattendrag genomgår en stark expansion internationellt. Vatten är en viktig naturresurs och rinnande vatten har stor betydelse för problem kring vattenförsörjning och energianvändning. Många av problemen i havet uppstår vid avrinning från mark och i vattendragen. Vattendrag är dessutom en viktig biotop för vattenlevande organismer, och strandzonerna har stor betydelse för landfaunan. Folkpartiet har mot denna bakgrund hävdat vikten av att skyddet för de orörda älvarna ligger fast och om möjligt förstärks.

Insatserna för ekologisk forskning om vattendrag bör öka under treårsperioden. Regeringen bör ingående undersöka möjligheterna att inrätta en forskningsstation för den älvinriktade forskningen. Lämplig lokalisering är Laisälven i närheten av Storlaison, där ett stort utbud av naturliga älvmiljöer finns inom ett begränsat område. Stationen bör förvaltas av Umeå universitet.

3.3. Miljöteknik

Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola har i samarbete med varandra bildat en miljövetenskaplig sektion. Regeringen har föreslagit att anslagen till GU och CTH därför skall utökas med 1 milj. kr. för budgetåret 1992/93. Vid den miljövetenskapliga sektionen kommer utbildning och forskning inom bl.a. miljöteknik men också ekotoxikologi och genetisk variabilitet att bedrivas. Folkpartiet har både i den här och i en annan motion till årets riksmöte föreslagit att sådan forskning bör ges större vikt. Vi anser därför att stödet till miljöforskningen i Göteborg bör tidigareläggas och utgå med 700 000 kr. redan under budgetåret 1990/91.

3.4. Buller

Buller är ett försummat miljöproblem som påverkar många människors hälsa och välbefinnande. Folkpartiet har i en kommittémotion till detta riksmöte föreslagit att ett handlingsprogram mot buller skall utarbetas. Vi framhöll då att ett av flera inslag i ett sådant program bör vara utökade utbildnings- och forskningsinsatser på området. Betydande kunskapsluckor har kunnat konstateras t.ex. vad gäller lågfrekvent buller. Forskningen är inte minst angelägen med tanke på att de akustiska krav som i dag ställs kostar åtskilligt utan att för den skull leda till tillfredsställande resultat.

Mot den bakgrunden är det otillfredsställande att propositionen bara berör bullerproblemen i allmänna ordalag utan att ge uttryck för någon bestämd ambition. Enligt folkpartiets mening bör bullerfrågorna ges större vikt inom bygg- och trafikforskningen. Forskningsinsatser om bullrets konsekvenser för hälsa och hörsel är också väsentliga. Denna ökade prioritering

av bullerproblemen bör få konsekvenser både för berörda sektorsorgan och för övrig forskningsverksamhet. Riksdagen bör genom ett tillkännagivande till regeringen markera denna ambition.

Mot. 1989/90
Jo25

3.5. Övrigt

Folkpartiet anser att fristående organ för forskning och dokumentation inom miljöområdet har goda möjligheter att tillföra ny kunskap. Flera oberoende organ med syfte att tvärvetenskapligt bearbeta olika miljöfrågor får ses som en tillgång i samhället. Ett institut under uppbyggnad av denna karaktär är INSTRA (Internationella institutet för strategiska miljöstudier). Institutets syfte är främst att dokumentera internationell miljöforskning och kommunicera resultat i form av publikationer och internationella möten. Den juridiska formen för INSTRA är en stiftelse.

Folkpartiet menar att det är av stor vikt att både näringslivets och samhällets företrädare bidrar till INSTRA:s fond. I en särskild motion till årets riksmöte föreslås att riksdagen beviljar ett grundbelopp om 20 milj. kr., så att institutet kan börja fungera i begränsad omfattning.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av naturvårdsbiologisk forskning,

2. att riksdagen för budgetåret 1990/91 till B 4. Miljöforskning anslår 5 milj. kr. utöver regeringens förslag, eller sammanlagt 117 351 000 kr., att användas till naturvårdsbiologisk forskning,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den biståndsmotiverade forskningen,¹⁾

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till forskning om rinnande vatten,

[att riksdagen för budgetåret 1990/91 till E 8. Matematisk- naturvetenskapliga fakulteterna m.m. anslår 350 000 kr. utöver regeringens förslag, eller sammanlagt 700 948 000 kr., att användas till miljösektionen i Göteborg,²⁾

[att riksdagen för budgetåret 1990/91 till E 9. Tekniska fakulteterna anslår 350 000 kr. utöver regeringens förslag, eller sammanlagt 763 353 000 kr., att användas till miljösektionen i Göteborg,²⁾

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioritering av forskning om bullerproblemen.

Stockholm den 20 mars 1990

Lars Ernestam (fp)

Bengt Rosén (fp)

Håkan Holmberg (fp)

Anders Castberger (fp)

¹⁾ 1989/90:U10

²⁾ 1989/90:U6150